



## AR AUTONOMINIŲ GINKLŲ NAUDOJIMAS MIRTINAI JĖGAI YRA TEISĖTAS?

Justas Sapetka<sup>1</sup>

DOI: <https://doi.org/10.7220/2029-4239.20.5>

### SANTRAUKA

*Siekdamos įgauti karinį pranašumą, valstybių kariuomenės tyrinėja autonominius ginklus, kurie savo techninėmis savybėmis (reagavimo greičiu, tikslumu bei karine galia) pranoksta žmonių fizinius sugebėjimus. Norint šiuos ginklus teisėtai naudoti ginkluotų karinių konfliktų metu, jie turi nepažeisti tarptautinės humanitarinės teisės principų. Remiantis minėta aplinkybe, straipsnyje siekiama atsakyti į klausimą, ar autonominių ginklų naudojimas mirtinai jėgai yra teisėtas.*

*Sprendžiant išsikeltą klausimą, pirmiausia darbe yra paaiškinama autonominių ginklų sąvoka bei šio termino apibrėžimo problematika; nurodomi autonominių ginklų privalumai ir probleminiai aspektai; paaiškinamos mirtinos jėgos bei reikšmingos žmogaus kontrolės sąvokos. Taip pat straipsnyje pateikiami tarptautinės humanitarinės teisės taikymo aspektai ir pagrindiniai principai, kuriais vadovaujamosi siekiant teisėtai panaudoti mirtiną jėgą ginkluoto konflikto metu. Galiausiai darbe yra nurodomos mokslininkų nuomonės dėl autonominių ginklų gebėjimo laikytis tarptautinės humanitarinės teisės atskiriamumo ir proporcingumo principų bei yra atliekamas kokybinės turinio analizės tyrimas.*

*Tyrimo metu analizuojamos didžiausią karinę galią pasaulyje turinčių valstybių (JAV, Rusijos, Kinijos) strategijos autonominių ginklų naudojimo mirtinai jėgai atžvilgiu. Valstybių strategijos vertinamos pagal tris kriterijus: 1) ar autonominių ginklų naudojimas mirtinai jėgai ginkluoto konflikto metu nepažeidžia tarptautinės humanitarinės teisės principų; 2) valstybių pozicijos dėl mirtinų autonominių ginklų draudimo; 3) ar autonominius ginklus naudojant mirtinai jėgai reikia žmogaus kontrolės. Išanalizavus strategijas galima teigti, jog autonominių ginklų naudojimas mirtinai jėgai yra teisėtas.*

---

<sup>1</sup> Autorius yra teisės magistras, Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto absolventas.

## REIKŠMINIAI ŽODŽIAI

*Autonominiai ginklai, tarptautinė humanitarinė teisė, mirtina jėga, reikšminga žmogaus kontrolė.*

## SANTRUMPOS

HRW – Žmogaus teisių stebėtojas (angl. *Human Rights Watch*).

AWS – autonominės ginklų sistemos (angl. *Autonomous Weapons Systems*).

LAWS – mirtinų autonominių ginklų sistemos (angl. *Lethal Autonomous Weapons Systems*).

THT – tarptautinė humanitarinė teisė.

CCW – Konvencija dėl tam tikrų įprastinių ginklų (angl. *Convention on Certain Conventional Weapons*).

## IVADAS

Sparčiai tobulėjant technologijoms bei vykstant ketvirtajai pramonės revoliucijai, techninės galimybės netolimoje ateityje leis autonominius ginklus naudoti mirtinai jėgai ginkluoto konflikto metu. Autonominiai ginklai, remdamiesi žmonių suprogramuotomis ir įdiegtomis instrukcijomis, aprašymais bei apribojimais, sugebės patys pasirinkti taikinius ir spręsti dėl taikinių sunaikinimo arba sunkaus sužalojimo. Minėta aplinkybė kelia diskusiją, ar autonominių ginklų naudojimas mirtinai jėgai ginkluoto konflikto metu yra teisėtas, kadangi per visą žmonijos vystymosi laikotarpį sprendimus dėl mirtinos jėgos panaudojimo priimdavo žmogus.

Minėtiems ginklams prieštarinę nuomonę reiškiantis mokslininkas Noel Sharkey nurodo, kad autonominiai ginklai negali būti naudojami ginkluoto konflikto metu, kadangi šie ginklai nesugebėtų priimti tinkamų sprendimų dėl teisėtos mirtinos jėgos panaudojimo bei pažeistų pagrindinius tarptautinės humanitarinės teisės principus.<sup>2</sup> Kitas mokslininkas – Peter Asaro, taip pat reiškia prieštarinę poziciją autonominių ginklų atžvilgiu bei siūlo šiuos ginklus uždrausti.<sup>3</sup> Minėtam tikslui pasiekti autonominių ginklų priešininkai suformavo kampaniją pavadinimu – *Kampanija sustabdyti robotus žudikus* (angl. *Campaign to Stop Killer Robots*).<sup>4</sup>

---

<sup>2</sup> Noel. E. Sharkey, „The inevitability of autonomous robot warfare“, *International Review of the Red Cross*, Volume 94, Number 886 (2012 vasara), p. 2-4.

<sup>3</sup> Peter Asaro, „On banning autonomous weapon systems: human rights, automation, and the dehumanization of lethal decision-making“, *International Review of the Red Cross*, Volume 94, Number 886 (2012 vasara), p. 22.

<sup>4</sup> Campaign to Stop Killer Robots, *About us*; <<https://www.stopkillerrobots.org/about/>> [aplankyta 2019 02 05].

Kita vertus, yra priešingai mąstančių diskusijos dalyvių, kurie palaiko autonominių ginklų plėtrą. Mokslininko Ronald C. Arkin teigimu, ši revoliucinė technologija galimai sumažins kare patiriamų aukų skaičių bei bus pranašesnė už žmones (karius), kadangi sugebės greičiau ir tiksliau naudoti mirtiną jėgą.<sup>5</sup> Teigiamą nuomonę mirtinų autonominių ginklų atžvilgiu taip pat reiškia mokslininkai Kenneth Anderson bei Matthew C. Waxman, nurodydami, kad minėti ginklai gali būti teisėtai naudojami ginkluoto konflikto metu.<sup>6</sup> Atsižvelgiant į pateiktus skirtingus požiūrius, mokslininkų, valstybių atstovų bei nevyriausybinų organizacijų tarpe vyksta diskusijos, kadangi technologijos sparčiai tobulėja, o autonominių ginklų keliamų iššūkių sprendimas gali pareikalauti laiko bei inovatyvių priemonių.

## AUTONOMINIŲ GINKLŲ SĄVOKA

Autonominiai ginklai literatūroje, mokslinėse konferencijose bei vykstančiose diskusijose neturi vieningo termino. Minėti ginklai dažnai yra vadinami *Autonominėmis ginklų sistemomis* (angl. *Autonomous Weapons Systems*, santrumpa – AWS), *Robotais žudikais* (angl. *Killer Robots*), *Nepilotuojamais mirtiniais ginklais* (angl. *Unmanned Lethal Weapons*), *Mirtiniais autonomiais robotais* (angl. *Lethal Autonomous Robots*).<sup>7</sup> Iki šiol kyla nesutarimų, kaip reikėtų autonominius ginklus apibūdinti, todėl nėra priimto tarptautiniu mastu pripažįstamo minėtų ginklų apibrėžimo.<sup>8</sup>

Autonominių ginklų diskusijoje dalyvaujantiems asmenims yra sunku apibrėžti autonomijos ribas minėtų ginklų sąvokoje. Mokslininkė Rebecca Crootof atkreipia dėmesį, kad vieni autonominių ginklų apibrėžimai yra per daug siauri, o kiti atvirkščiai - per daug platūs.<sup>9</sup> Taip pat ji pastebi, kad: „... kai kurie apibrėžimai pateikia skirtumus remiantis veiksniais, kurie galbūt yra labai aktualūs kitose srityse, tokiose kaip inžinerija ar filosofija, bet kurie yra mažiau tinkami, kai siekiama įvertinti santykinius žmogaus kontrolės lygius pasirenkant ir pradedant veikti taikinius.“<sup>10</sup>

Kenneth Anderson ir Matthew C. Waxman nurodo, kad bus sunku susitarti dėl apibrėžimų, kadangi mirtina autonomija mašinos bus įdiegta palaipsniui, atsižvelgiant į jų tobulėjimą ir mažėjančią žmogaus kontrolę realiu laiku šių ginklų atžvilgiu.<sup>11</sup> Taigi mirtina autonomija autonominiuose ginkluose nebus įdiegta iš karto, o bus diegiama palengva šioms mašinoms tobulėjant. Remiantis minėta aplinkybe, autonomijos apibrėžimas taip pat galimai keisis bei šiuo metu priimtinas sąvokos paaiškinimas ateityje gali klaidingai apibūdinti autonominius ginklus.

<sup>5</sup> Ronald C. Arkin, „Lethal Autonomous Systems and the Plight of the Non-combatant“, *AISB Quarterly*, No. 137 (2013 m. liepa), p. 1.

<sup>6</sup> Kenneth Anderson, Matthew C. Waxman, „Law and Ethics for Autonomous Weapon Systems: Why a Ban Won't Work and How the Laws of War Can“, *American University Washington College of Law Research Paper*, No. 2013-11 (2013), p. 28.

<sup>7</sup> Rebecca Crootof, „The Killer Robots Are Here: Legal and Policy Implications“, *Cardozo Law Review*, Vol. 36:1837 (2015), p. 7.

<sup>8</sup> Paul Scharre, Michael C. Horowitz, „An Introduction to Autonomy in Weapon Systems“, *Center for a New American Security* (2015 02 01), p. 3.

<sup>9</sup> Žr. išnašą 7: „The Killer Robots Are Here: Legal and Policy Implications“, p. 11.

<sup>10</sup> Ten pat.

<sup>11</sup> Žr. išnašą 6: „Law and Ethics for Autonomous Weapon Systems: Why a Ban Won't Work and How the Laws of War Can“, p. 22.

Nepaisant aukščiau įvardintų probleminių aspektų, autonominių ginklų diskusijos dalyviai siekia suformuluoti autonominių ginklų apibrėžimą bei pateikia skirtingus minėto termino sąvokos paaiškinimus. Pavyzdžiui, JAV Gynybos departamentas nurodo, kad autonominių ginklų sistema, tai: „[g]inklų sistema, kurią aktyvavus, ji gali pasirinkti ir veikti taikinius be tolesnio žmogaus-operatoriaus įsikišimo. Tai apima žmogaus kontroliuojamas autonominių ginklų sistemas, kurios yra sukurtos leisti žmogui-operatoriui perimti ginklų sistemos valdymą, tačiau kurios gali pasirinkti ir veikti taikinius be tolesnės žmogaus veiklos po aktyvavimo.“<sup>12</sup>

Kiek kitokį autonominio ginklo apibrėžimą nurodo Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, kurio teigimu autonominiai ginklai yra: „... ginklai, kurie gali nepriklausomai pasirinkti ir atakuoti taikinius, t. y. esant autonomijai tokiose „kritinėse funkcijose“ kaip taikinių pasiekimas, sekimas, pasirinkimas ir atakavimas.“<sup>13</sup>

Teisininkė Jarna Petman pastebėjo, kad mokslininkai, tarptautinės organizacijos bei įvairių šalių vyriausybės, norėdamos suformuoti autonominių ginklų apibrėžimą, vartoja skirtingus sąvokos apibūdinimus, kurie tam tikrais aspektais skiriasi vienas nuo kito, tačiau visi autonominių ginklų sąvokos paaiškinimai turi vieną bendrą dedamąją – žmonėms nebereikia dalyvauti priimančiam sprendimui dėl taikinio pasirinkimo ir veikimo.<sup>14</sup>

Minėtą dedamąją turi ir autonominių ginklų apibrėžimas, kuris, siekiant atsakyti į straipsnyje iškeltą klausimą, bus vartojamas šiame darbe: „[g]inklas, kuris nesant žmogaus intervencijai, pasirenka ir atakuoja taikinius pagal tam tikras iš anksto nustatytas charakteristikas, bei remiasi žmogaus sprendimu dislokuoti ginklą, suvokiant, kad pradėjus ataką, jokia žmogiška intervencija jos nebesustabdytys.“<sup>15</sup>

## AUTONOMINIŲ GINKLŲ PRANAŠUMAI IR PROBLEMATIKA

Autonominių ginklų privalumus ginkluoto konflikto metu pastebi dirbtinį intelektą tyrinėjantis mokslininkas Ronald C. Arkin. Jo manymu, autonominiai ginklai galėtų suvokti ir greičiau apdoroti informaciją negu žmonės, taip pat šių ginklų kariniai veiksmai nebūtų varžomi savisaugos jausmo, ir galiausiai, autonominiai ginklai nejaustų baimės bei pykčio, t. y. emocijų, kurios daro didelę įtaką kareiviams ginkluoto konflikto metu.<sup>16</sup> Be jau paminėtų autonominių

<sup>12</sup> U.S. Department of Defense (DoD), Directive 3000.09 „Autonomy in Weapon Systems“ (2012 11 21).

<sup>13</sup> International Committee of the Red Cross (ICRC), „Report of the ICRC Expert Meeting on ‘Autonomous weapon systems: technical, military, legal and humanitarian aspects’“, 2014 m. kovo 26-28 d. (2014 05 09), p. 1; <<https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/2014/expert-meeting-autonomous-weapons-icrc-report-2014-05-09.pdf>> [aplankyta 2019 04 08].

<sup>14</sup> Jarna Petman, „Autonomous Weapons Systems and International Humanitarian Law: ‘Out of the Loop’?“, (2017), p. 70; <[https://um.fi/documents/35732/48132/autonomous\\_weapon\\_systems\\_an\\_international\\_humanitarian\\_law\\_out\\_of\\_the/c0fca818-3141-b690-0337-7cfccbed3013?t=1525645981157](https://um.fi/documents/35732/48132/autonomous_weapon_systems_an_international_humanitarian_law_out_of_the/c0fca818-3141-b690-0337-7cfccbed3013?t=1525645981157)> [aplankyta 2019 02 09].

<sup>15</sup> Advisory Council on International Affairs (AIV), Advisory Committee on Issues of Public International Law (CAVV), „Autonomous Weapon Systems: The Need for Meaningful Human Control“, No. 97 AIV / No. 26 CAVV (2015 m. lapkritis), p. 49.

<sup>16</sup> Ronald C. Arkin, *Governing Lethal Behavior in Autonomous Robots*, (Boca Raton, FL: CRC Press, 2009), p. 29-30.

ginklų privalumų, Ronald C. Arkin teigimu, minėti ginklai galėtų stebėti, ar kiti kariai etiškai elgiasi ginkluoto konflikto metu.<sup>17</sup> Atsižvelgiant į aplinkybę, kad robotai yra greitesni, stipresni ir tam tikrose srityse protingesni už žmones<sup>18</sup>, mokslininkas klausia: „... ar taip sunku patikėti, kad jie [robotai] galės su mumis elgtis žmogiškiau mūsų lauke negu mes elgiamės vieni su kitais?“<sup>19</sup>

Ronald C. Arkin nuomonei pritaria ir kiti autonominių ginklų diskusijos dalyviai. Mokslininkai pastebi, kad autonominiai ginklai gali atlikti jėgos dauginimą, t. y. robotai efektyviai sumažina reikalingą kareivių skaičių siekiant įvykdyti misiją bei padidina individualaus kareivio našumą, kadangi asmuo, pasitelkęs robotus, gali atlikti užduotis be kitų žmonių pagalbos.<sup>20</sup> Taip pat autonominiai ginklai gali išplėsti mūsų erdvę, tokiu būdu ginkluoto konflikto erdvė nėra suvaržoma ir gali didėti.<sup>21</sup> Trečia, autonominiai ginklai išplečia karo kovotojo pasiekiamumą, o tai reiškia, kad kareivis yra mobilesnis ir gali veikti (atlikti paskirtas užduotis) turėdamas didesnę laisvę bei galimybę judėti gilyn į mūsų teritoriją.<sup>22</sup> Galiausiai autonominiai ginklai gali sumažinti nelaimingų atsitikimų skaičių, kadangi robotai, o ne žmonės dalyvaus didelę grėsmę gyvybei keliančiose misijose.<sup>23</sup>

Nepaisant aukščiau nurodytų autonominių ginklų pranašumų, šie ginklai taip pat kelia probleminių klausimų, su kuriais mokslininkai bei visuomenė iki šiol niekada nebuvo susidūrusi. Pirmiausia yra teigiama, kad autonominių ginklų naudojimas ginkluoto konflikto metu gali sukelti regioninio arba pasaulinio masto nestabilumą bei paskatinti ginklų lenktynes.<sup>24</sup> Kita problema yra ta, kad iki šiol nėra išspręstas atsakomybės klausimas, t. y. neaišku, kas turėtų būti atsakingas už autonominio ginklo padarytus karo nusikaltimus.<sup>25</sup> Taip pat autonominių ginklų draudimo šalininkai baiminasi, kad palaiapsniui karius pakeitus autonominiais ginklais, atsakingiems asmenims bus lengviau priimti sprendimą pradėti karą.<sup>26</sup> Galiausiai, yra nuomonių, jog autonominiams ginklams negalima leisti spręsti dėl mirtinos jėgos panaudojimo ginkluoto konflikto metu, kadangi robotai nesupranta žmogaus gyvenimo vertės.<sup>27</sup>

Be visų aukščiau išvardintų probleminių autonominių ginklų aspektų, vienas teiginys yra vyraujantis mokslininkų tarpe. Kai kurių ekspertų teigimu, autonominiai ginklai niekada nesugebės laikytis tarptautinės humanitarinės teisės.<sup>28</sup> Neginčytina, kad autonominiams ginklams

<sup>17</sup> Ten pat.

<sup>18</sup> Ronald C. Arkin, „The Case for Ethical Autonomy in Unmanned Systems“, *Journal of Military Ethics*, Vol. 9, No. 4 (2010), p. 2.

<sup>19</sup> Ten pat.

<sup>20</sup> Gary E. Marchant et al., „International Governance of Autonomous Military Robots“, *Columbia Science and Technology Law Review*, 272 (2011 06 02), p. 2.

<sup>21</sup> Ten pat.

<sup>22</sup> Ten pat, p. 3.

<sup>23</sup> Ten pat.

<sup>24</sup> Žr. išnašą 3: „On banning autonomous weapon systems: human rights, automation, and the dehumanization of lethal decision-making“, p. 6.

<sup>25</sup> Ten pat.

<sup>26</sup> Human Rights Watch, International Human Rights Clinic (IHRC), „Losing Humanity The Case Against Killer Robots“ (2012), p. 44; <[https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/arms1112ForUpload\\_0\\_0.pdf](https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/arms1112ForUpload_0_0.pdf)> [aplankyta 2019 02 15].

<sup>27</sup> Human Rights Watch, International Human Rights Clinic (IHRC), „Making the Case The Dangers of Killer Robots and the Need for a Preemptive Ban“ (2016), p. 26-27; <[https://www.hrw.org/sites/default/files/report\\_pdf/arms1216\\_web.pdf](https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/arms1216_web.pdf)> [aplankyta 2019 02 12].

<sup>28</sup> Žr. išnašą 7: „The Killer Robots Are Here: Legal and Policy Implications“, p. 6.

pažeidinėjant šios teisės principus, minėtų ginklų naudojimas ginkluoto konflikto metu būtų neteisėtas.

## MIRTINOS JĖGOS APIBRĖŽIMAS IR REIŠKŠMINGOS ŽMOGAUS KONTROLĖS SAMPRATA

Mirtinos jėgos (angl. deadly force) apibrėžimą pateikia JAV Gynybos departamentas nurodydamas, kad mirtina jėga, tai: „jėga, kuri gali sukelti, arba kai asmuo žino, arba turėtų žinoti, jog gali sukelti, didelę mirties arba sunkaus kūno sužalojimo ar sužeidimo riziką.“<sup>29</sup> Panašų mirtinos jėgos apibrėžimą pateikė ir iki 2016-01-20 Lietuvoje galiojęs šalies krašto apsaugos ministro įsakymas, kuriame nurodoma, kad mirtina jėga yra: „[j]ėga, kuri numatyta arba tikėtina, kad taps mirties priežastimi arba sukels rimtus sužalojimus, pasibaigiančius mirtimi.“<sup>30</sup> Pateikti mirtinos jėgos apibrėžimai nurodo, kad ši jėga sukelia mirtį arba sunkius kūno sužalojimus.

Nors sprendimus dėl mirtinos jėgos panaudojimo ginkluoto konflikto metu iki šiol priimdavo kariai, netolimoje ateityje šiuos sprendimus galimai priiminės ir autonominiai ginklai. Atsižvelgiant į šią aplinkybę, yra baiminamasi scenarijaus, jog žmonės praras mirtinų autonominių ginklų kontrolę, bei robotai, o ne žmonės spręs dėl mirtinos jėgos panaudojimo.<sup>31</sup> Taip pat reiškiamas susirūpinimas, kad mirtini autonominiai ginklai galimai darys daugiau klaidų bei sukurs atsakomybės spragą, t. y. nebus aišku, kas turės prisiimti atsakomybę už šių ginklų padarytus teisės pažeidimus ginkluoto konflikto metu.<sup>32</sup> Remiantis minėtu susirūpinimu, mirtinų autonominių ginklų debatų dalyviai sutinka, kad šių ginklų atžvilgiu yra reikalinga išlaikyti žmogaus kontrolę.<sup>33</sup>

Vykstant diskusijoms dėl autonominių ginklų keliamų iššūkių, buvo pristatytas reikšmingos žmogaus kontrolės (angl. meaningful human control) principas.<sup>34</sup> Šio principo esmė: „... žmonės, o ne kompiuteriai ir jų algoritmai, galiausiai turėtų išlikti kontrolėje ir tokiu būdu likti moraliai atsakingais už sprendimus, susijusius su (mirtinomis) karinėmis operacijomis.“<sup>35</sup> Minėtas principas (konceptija) turėtų išspręsti atskaitomybės, moralinės atsakomybės ir kontrolės problemas, kurias keltų autonominių ginklų naudojimas mirtinai jėgai.<sup>36</sup> Atsižvelgiant į minėtą aplinkybę, reikšmingos žmogaus kontrolės principas susilaukia tarptautinio palaikymo.

<sup>29</sup> U.S. Department of Defence (DoD), Directive 5210.56 „Arming and the Use of Force“ (2016 11 18), p. 22.

<sup>30</sup> „Dėl Kovinių ginklų ir specialiųjų priemonių naudojimo krašto apsaugos sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“, LR krašto apsaugos ministro įsakymas, Žin. (2009, Nr. 7-249; negalioja nuo 2016-01-20).

<sup>31</sup> Merel A. C. Ekelhof, „Lifting the Fog of Targeting “Autonomous Weapons” and Human Control through the Lens of Military Targeting“, *Naval War College Review*, Vol. 71, No. 3, Art. 1 (2018), p. 1.

<sup>32</sup> Filippo Santoni de Sio, Jeroen van den Hoven, „Meaningful Human Control over Autonomous Systems: a Philosophical Account“, *Frontiers in Robotics and AI*, Vol. 5, Art. 15 (2018 02 28), p. 1.

<sup>33</sup> Žr. išnašą 31: „Lifting the Fog of Targeting “Autonomous Weapons” and Human Control through the Lens of Military Targeting“, p. 1.

<sup>34</sup> Žr. išnašą 32: „Meaningful Human Control over Autonomous Systems: a Philosophical Account“, p. 1.

<sup>35</sup> Ten pat.

<sup>36</sup> Michael C. Horowitz, Paul Scharre, „Meaningful Human Control in Weapon Systems: A Primer“, *Center for a New American Security* (2015 m. kovas), p. 13.

Pavyzdžiui, daugelis CCW susirinkimuose dalyvaujančių valstybių palaiko norą išlaikyti reikšmingą žmogaus kontrolę mirtino autonominio ginklo atžvilgiu.<sup>37</sup>

Siekiant išvengti nuomonės išsiskyrimų reikšmingos žmogaus kontrolės sąvokos aiškinime bei interpretavime, yra manoma, jog reikėtų plėtoti termino koncepciją.<sup>38</sup> Mokslininkai Michael C. Horowitz ir Paul Scharre norėdami suteikti naudingos informacijos autonominių ginklų diskusijai, įvardijo esminius reikšmingos žmogaus kontrolės elementus.<sup>39</sup> Mokslininkų teigimu: „[š]ie [elementai] apima žmonių operatorių informuotų bei sąmoningų sprendimų priėmimą; žmonių operatorių pakankamą informacijos apie taikinį turėjimą, ginklų ir kontekstą, siekiant užtikrinti jų veiksmų teisėtumą; ginklo projektavimą ir testavimą bei žmonių operatorių mokymą, siekiant užtikrinti veiksmingą ginklo naudojimo kontrolę.“<sup>40</sup>

## TARPTAUTINĖ HUMANITARINĖ TEISĖ IR PAGRINDINIAI PRINCIPAI

Pasaulio lyderiai bei valstybės siekia kiek galima labiau sureguliuoti ginkluotus konfliktus, turėdamos tikslą švelninti karinių veiksmų keliamus padarinius. Šį valstybių siekį padeda įgyvendinti tarptautinė humanitarinė teisė (santrumpa – THT): „... tarptautinė humanitarinė teisė yra tarptautinės viešosios teisės šaka, kurios paskirtis – riboti ginkluotos jėgos naudojimą ginkluotųjų konfliktų metu saugant konflikte nedalyvaujančius ar nebedalyvaujančius asmenis, reguliuoti ginkluotosios kovos būdus ir priemones, nustatyti atsakomybės už pažeidimus įgyvendinimo pagrindus.“<sup>41</sup>

„Karo teisė“ arba „ginkluoto konflikto teisė“ taip pat yra pavadinimai, kurie dažnai vartojami kaip tarptautinės humanitarinės teisės sinonimai.<sup>42</sup> THT reglamentavimo sritis yra: „... santykiai tarp valstybių, tarptautinių organizacijų bei kitų tarptautinės teisės subjektų ginkluoto konflikto metu.“<sup>43</sup> Ši teisė įsigalioja prasidėjus ginkluotam konfliktui, o baigia galioti pasibaigus karinėms operacijoms ar okupacijai.<sup>44</sup>

<sup>37</sup> Human Rights Watch, International Human Rights Clinic (IHRC), *Killer Robots and the Concept of Meaningful Human Control Memorandum to Convention on Conventional Weapons (CCW) Delegates* (2016 04 11); <<https://www.hrw.org/news/2016/04/11/killer-robots-and-concept-meaningful-human-control>> [aplankyta 2019 04 24].

<sup>38</sup> PAX, „Crunch Time European positions on lethal autonomous weapon systems Update 2018“, report (2018 m. lapkritis), p. 15.

<sup>39</sup> Žr. išnašą 36: „Meaningful Human Control in Weapon Systems: A Primer“, p. 14.

<sup>40</sup> Ten pat, p. 15.

<sup>41</sup> Justinas Žilinskas, Tomas Marozas, „Tarptautinė humanitarinė (ginkluotojo konflikto) teisė“, (Vilnius: Registrų centras, 2016), p. 78.

<sup>42</sup> Inter-Parliamentary Union (IPU) and International Committee of the Red Cross (ICRC), „International Humanitarian Law Handbook for Parliamentarians N° 25“ (2016), p. 8.

<sup>43</sup> Ten pat.

<sup>44</sup> Swiss Federal Department of Foreign Affairs (FDFA), „The ABC of International Humanitarian Law“ (2018), p. 9; <[https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/publications/GlossarezurAussenpolitik/ABC-Humanitaeren-Voelkerrechts\\_en.pdf](https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/publications/GlossarezurAussenpolitik/ABC-Humanitaeren-Voelkerrechts_en.pdf)> [aplankyta 2019 03 09].

Nors THT gali būti taikoma tik ginkluoto konflikto metu, minėtai teisei aktualios konvencijos nepateikia ginkluoto konflikto apibrėžimo.<sup>45</sup> Šį apibrėžimą suformulavo teismų praktika, kurioje nurodoma: „ginkluotas konfliktas egzistuoja, kai valstybės tarpusavyje pasinaudoja ginkluotomis pajėgomis arba yra ilgai trunkantis ginkluotas smurtas tarp valdžios institucijų ir organizuotų ginkluotų grupuočių arba tarp minėtų grupių pačioje valstybėje.“<sup>46</sup>

THT, kaip ir kitos teisės šakos bei pošakiai, turi savo teisinius principus. Atliekant ataką, THT principų privalės laikytis ne tik žmonės, bet ir autonominiai ginklai.<sup>47</sup> Pagrindiniai tarptautinės humanitarinės teisės principai, kurių yra privaloma laikytis ginkluoto konflikto metu, yra nurodomi žemiau esančiose pastraipose.

*Atskiriamumo principas.* „Atskiriamumo principas yra skirtas apsaugoti civilius ir civilinius objektus.“<sup>48</sup> Šis principas nurodo, kad ginkluoto konflikto šalys turi pareigą atliekant karinius veiksmus atskirti civilius ir kovotojus.<sup>49</sup> Taip pat konflikto šalys privalo atskirti civilinius objektus ir karinius objektus.<sup>50</sup> Atskiriamumo principas draudžia atakas, kurių negalima nukreipti į konkrečiai pasirinktą karinį taikinį.<sup>51</sup>

Karinės būtinybės principas reiškia, kad: „... konflikto šalys gali pasinaudoti tik tomis priemonėmis ir metodais, kurios yra būtinos norint pasiekti teisėtą karinį konflikto tikslą ir kurios nėra kitaip uždraustos THT.“<sup>52</sup> Ginkluotame konflikte dalyvaujančios šalys gali naudoti tik tokią jėgą, kurios pakanka norint kuo greičiau nugalėti priešą, patiriant mažiausiai nuostolių.<sup>53</sup>

Tarptautinės humanitarinės teisės *proporciumo principas* nurodo, kad kariniais veiksmais padaryta žala civiliams negali būti pernelyg didelė lyginant su norimu įgauti bei apskaičiuotu kariniu pranašumu.<sup>54</sup>

*Nereikalingų kančių vengimo principas.* Šis principas numato, jog kariniai veiksmai nėra absoliutūs bei turi ribas, kadangi prieš karius turėtų būti naudojama ne didesnė jėga negu reikalinga jiems nukauti.<sup>55</sup>

*Atsargumo principas* reikalauja, kad vykdant karines operacijas ar atliekant karo veiksmus, ginkluotame konflikte dalyvaujančios šalys turi nuolatos rūpintis civilių bei jų turto tausojimu.<sup>56</sup>

*Garbingos kovos (riteriškumo) principas.* Šis tarptautinės humanitarinės teisės principas nurodo, kad vykstant ginkluotam konfliktui yra draudžiama elgtis negarbingai bei klasingai.<sup>57</sup>

---

<sup>45</sup> Ten pat, p. 10.

<sup>46</sup> Ten pat.

<sup>47</sup> Neil Davison, „A legal perspective: Autonomous weapon systems under international humanitarian law“, *UNODA Occasional Papers*, No. 30 (2017 m. lapkritis), p. 3.

<sup>48</sup> Commonwealth Secretariat, *International Humanitarian Law and International Criminal Justice: An Introductory Handbook*, (United Kingdom, 2014), p. 35.

<sup>49</sup> Emily Crawford, „The Principle of Distinction and Remote Warfare“, *Sydney Law School Research Paper*, No. 16/43 (2016 m. gegužė), p. 5.

<sup>50</sup> Ten pat.

<sup>51</sup> Žr. išnašą 44: „The ABC of International Humanitarian Law“, p. 21.

<sup>52</sup> Žr. išnašą 42: „International Humanitarian Law Handbook for Parliamentarians N° 25“, p. 12.

<sup>53</sup> Ten pat.

<sup>54</sup> Ten pat.

<sup>55</sup> Žr. išnašą 44: „The ABC of International Humanitarian Law“, p. 47.

<sup>56</sup> 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų Papildomas protokolas dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (I protokolas), 57 str., 1 p.

<sup>57</sup> Žr. išnašą 41: „Tarptautinė humanitarinė (ginkluotojo konflikto) teisė“, p. 95.



*Nediskriminavimo principas* numato: „... ginkluotojo konflikto aukos ir dalyviai turi būti saugomi vienodai, nepriklausomai nuo jų tautybės, rasės, lyties, odos spalvos, priklausymo konflikto šaliai, tikėjimo, kalbos, pažiūrų, turtinės padėties ir kt.“<sup>58</sup>

Humaniškumo principas nurodo, jog: „... ginkluotojo konflikto metu negalima taikyti itin nehumaniškų priemonių ar būdų, taip pat naudoti ginklus, kurie sukeltų nereikalingų kančių ar per didelę žalą (todėl kalbama ir apie nereikalingų kančių vengimo principą), nehumaniškai elgtis su asmenimis, aktyviai ne(be)dalyvaujančiais ginkluotosios kovos veiksmuose.“<sup>59</sup>

## AUTONOMINIŲ GINKLŲ NAUDOJIMO MIRTINAI JĖGAI PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Autonominiams ginklams prieštaringą nuomonę reiškianti tarptautinė nevyriausybinė organizacija – HRW nurodo, kad autonominiai ginklai negalėtų laikytis tokių svarbių tarptautinės humanitarinės teisės principų kaip atskiriamumas bei proporcingumas.<sup>60</sup> Pirmiausia, yra teigiama, kad autonominiai ginklai nesilaikys vieno iš pagrindinių THT principų – atskiriamumo principo. „... autonominiai ginklai nesugebėtų suvokti ar interpretuoti skirtumo tarp kareivių bei civilių, ypač šiuolaikinėse kovos aplinkose.“<sup>61</sup> Organizacija HRW nurodo, kad autonominiai robotai neatstotų kovotojo, jeigu jo neįmanoma identifikuoti pagal tam tikrus identifikavimo ženklus.<sup>62</sup>

Kita svarbi aplinkybė, kodėl autonominiai ginklai galimai nesilaikytų atskiriamumo principo yra ta, jog minėti ginklai neturi žmoniškųjų savybių, kurios yra reikalingos siekiant įvertinti asmens ketinimus.<sup>63</sup> Kareivis, priešingai negu autonominis ginklas, turi ir jaučia emocijas, todėl jis yra pajėgus suprasti kito asmens emocinę būklę ir pagal tai įvertinti jo ketinimus bei šiuo pagrindu atskirti taikinius vykstant ginkluotam konfliktui.<sup>64</sup> Galima daryti prielaidą, kad technologijos sparčiai vystysis, tačiau siekiant atpažinti teisėtą ar neteisėtą taikinį, t. y. aktyvų kovotoją nuo civilio arba ne(be)dalyvaujančio kovotojo, neužtenka pasitelkti tik technologijas.<sup>65</sup> Norint atskirti ginkluotame konflikte dalyvaujančius ar ne(be)dalyvaujančius asmenis, reikia sugebėti įvertinti žmogaus tolimesnius ketinimus atsižvelgiant į tokius požymius kaip asmens balso tonas, jo veido išraiškos ar kūno kalba.<sup>66</sup>

<sup>58</sup> Ten pat.

<sup>59</sup> Ten pat, p. 94.

<sup>60</sup> Žr. išnašą 26: „Losing Humanity The Case Against Killer Robots“, p. 35. Taip pat Human Rights Watch, International Human Rights Clinic (IHRC), „Advancing the Debate on Killer Robots: 12 Key Arguments for a Preemptive Ban on Fully Autonomous Weapons“ (2014), p. 5; <[https://www.hrw.org/sites/default/files/related\\_material/Advancing%20the%20Debate\\_8May2014\\_Final.pdf](https://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/Advancing%20the%20Debate_8May2014_Final.pdf)> [aplankyta 2019 02 18]. Taip pat žr. išnašą 27: „Making the Case The Dangers of Killer Robots and the Need for a Preemptive Ban“, p. 14.

<sup>61</sup> Žr. išnašą 26: „Losing Humanity The Case Against Killer Robots“, p. 35.

<sup>62</sup> Ten pat, p. 36.

<sup>63</sup> Ten pat.

<sup>64</sup> Ten pat.

<sup>65</sup> Žr. išnašą 27: „Making the Case The Dangers of Killer Robots and the Need for a Preemptive Ban“, p. 11.

<sup>66</sup> Ten pat.

Antras tarptautinės humanitarinės teisės principas, kurio galimai nesugebėtų laikytis mirtiną jėgą gebantis panaudoti autonominis ginklas – proporcingumo principas. Proporcingumo principas reikalauja prieš pradėdant karinę ataką įvertinti tikėtiną civilinę žalą bei numatomą karinį pranašumą.<sup>67</sup> Atsižvelgiant į minėtą aplinkybę, autonominis ginklas, galbūt, sugebės apskaičiuoti šiuos elementus, tačiau mažai tikėtina, kad ginklas gebės juos kokybiškai subalansuoti.<sup>68</sup> Tai reiškia, kad autonominis ginklas, net ir apskaičiavęs tikėtiną civilinę žalą bei numatomą karinį pranašumą, gali priimti netinkamą sprendimą, nes klaidingai įvertins žalos bei pranašumo santykį.

HRW pabrėžia, kad: [b]ūtų sunku sukurti mašinas, kurios <...> „protingai“ elgsis priimdamos sprendimus dėl puolimo nenumatytais ar kintančiomis aplinkybėmis.“<sup>69</sup> Išplėsdami šią mintį kritikai nurodo, jog autonominiai ginklai nesugebės veikti protingai nenumatytoje situacijoje remdamiesi įdiegta programa, kadangi patys žmonės nežino, kaip reikėtų tinkamai veikti konkrečioje padėtyje, nes ši elgsena priklauso nuo konteksto.<sup>70</sup> „Atsižvelgiant į šiuolaikinės mūšio erdvės sudėtingumą ir nestabilumą, artimiausiu metu mažai tikėtina, kad nepaisant išpūdingos dirbtinio intelekto pažangos „mašinos“ bus programuojamos atlikti smogimo tikėtino karinio pranašumo patikimus vertinimus.“<sup>71</sup>

Visi iki šiol pateikti argumentai nurodė, jog autonominiai ginklai nesugebės laikytis dviejų pagrindinių THT principų, todėl šių ginklų naudojimas mirtinai jėgai ginkluoto konflikto metu būtų neteisėtas. Kita vertus, yra nemaža dalis mokslininkų, kurių teigimu autonominiai ginklai galėtų būti teisėtai naudojami ginkluoto konflikto metu. Šiems ginklams kai kuriose situacijose neprireiks laikytis atskiriamumo bei proporcingumo principų.

Autonominių ginklų šalininkai nesutinka, kad minėti ginklai yra neteisėti, nes pažeidžia humanitarinės teisės atskiriamumo principą. Mokslininkas Michael N. Schmitt nurodo, kad autonominiai ginklai, kurie nesugeba atskirti teisėtų taikinių, gali būti teisėtai naudojami aplinkoje, kurioje nėra civilių ar civilinių objektų.<sup>72</sup> Šiam teiginiui pritaria ir jį papildė Rebecca Crootof nurodydama, kad autonominės ginklų sistemos gali būti naudojamos diskriminacijos pagrindu, t. y. tik tam tikrose aplinkose bei tik prieš tam tikrus taikinius.<sup>73</sup> Tokiu būdu naudojamų ginklų poveikis būtų kontroliuojamas.<sup>74</sup>

Rebecca Crootof plačiau aptardama proporcingumo principą pabrėžia, kad tam tikrais atvejais ši principą galėtų paskaičiuoti ne autonominis ginklas, o žmogus (vadas), vadovaujantis kariniams veiksams.<sup>75</sup> Minėtas asmuo nustatytų, kokie kariniai veiksmai mūšio erdvėje bei

---

<sup>67</sup> Ten pat.

<sup>68</sup> Ten pat, p. 12.

<sup>69</sup> Human Rights Watch, International Human Rights Clinic (IHRC), „Advancing the Debate on Killer Robots: Advancing the Debate on Killer Robots: 12 Key Arguments for a Preemptive Ban on Fully Autonomous Weapons“ (2014), p. 7; <[https://www.hrw.org/sites/default/files/related\\_material/Advancing%20the%20Debate\\_8May2014\\_Final.pdf](https://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/Advancing%20the%20Debate_8May2014_Final.pdf)> [aplankyta 2019 02 18].

<sup>70</sup> Ten pat, p. 7-8.

<sup>71</sup> Michael N. Schmitt, „Autonomous Weapon Systems and International Humanitarian Law: A Reply to the Critics“, *Harvard National Security Journal Feature* (2013), p. 20.

<sup>72</sup> Ten pat, p. 11.

<sup>73</sup> Žr. išnašą 7: „The Killer Robots Are Here: Legal and Policy Implications“, p. 40.

<sup>74</sup> Ten pat, p. 40.

<sup>75</sup> Ten pat, p. 42.

ribotame laikotarpyje nepažeistų proporcingumo principo.<sup>76</sup> Kitaip tariant, vadas apskaičiuotų proporcingumą ir atitinkamai leistų arba neleistų ginkluotame konflikte naudoti autonominių ginklų.<sup>77</sup> Kitą pasiūlymą dėl proporcingumo principo pateikia Kenneth Anderson, Matthew C. Waxman. Jų teigimu, autonominės ginklų sistemos galėtų tiesiog nešaudyti, jeigu aptiktų ginkluotame konflikte esančius civilius.<sup>78</sup>

Kenneth Anderson bei Matthew C. Waxman nurodo dar vieną autonominių ginklų šalininkų kontrargumentą kritikams. Jų manymu, nagrinėjant autonominių ginklų keliamas problemas pradėti nuo sunkiausių karinių operacijų aplinkų yra klaidinga.<sup>79</sup> Taip pat minėti mokslininkai pastebi, kad autonominių ginklų priešininkai savo argumentus grindžia prielaidomis apie technologijų nesugebėjimą vystytis ateityje ir ypatingą žmogaus prigimtį bei emocinius gebėjimus, kurių mašina niekada nepasieks.<sup>80</sup> Kenneth Anderson ir Matthew C. Waxman nuomone, tokioms prielaidoms daryti yra gerokai per anksti, kadangi moksliniai tyrimai, susiję su autonominių mašinų sprendimų priėmimo procesu, yra dar labai jauni.<sup>81</sup> Apie nepagrįstus spėjimus dėl technologijų raidos pasisako ir Ronald C. Arkin. Mokslininkas pabrėžia, kad: „[v]ien tik konstatuojant, kad šios [autonominių ginklų] sistemos negali būti sukurtos veikti tinkamai ir etiškai, nepadaro šio teiginio teisingu. Jei tai būtų tiesa, mes neturėtume viršgarsinio orlaivio, kosminių stočių, povandeninių laivų, savarankiškai vairuojančių automobilių ir panašiai.“<sup>82</sup>

Galiausiai Ronald C. Arkin, kalbėdamas apie žmogaus vaidmenį ginkluoto konflikto metu, atkreipia dėmesį į kareivių trūkumus tarptautinės humanitarinės teisės atžvilgiu, lygiai taip pat, kaip autonominių ginklų priešininkai pastebi robotų trūkumus. Mokslininkas nurodo, kad „... žmogaus elgesio tendencijos mūšio lauke dėl teisinių ir etinių reikalavimų laikymosi geriausiai atveju yra abejotinos.“<sup>83</sup> Palygindamas autonominius ginklus su kareiviais, Ronald C. Arkin pabrėžia, kad autonominiai ginklai taip pat darys klaidas, tačiau galimai mažiau negu jų daro žmonės.<sup>84</sup>

## TYRIMAS

Tyrimo tikslas – išanalizuoti trijų didžiausių karinę galią turinčių valstybių strategijas autonominių ginklų naudojimo mirtinai jėgai atžvilgiu, siekiant išsiaiškinti šių šalių strategines nuostatas dėl autonominių ginklų teisėtumo. Tyrimo tikslui pasiekti buvo pasirinktas ir taikomas

---

<sup>76</sup> Ten pat.

<sup>77</sup> Ten pat.

<sup>78</sup> Kenneth Anderson, Matthew C. Waxman, „Debating Autonomous Weapon Systems, Their Ethics, and Their Regulation Under International Law“, *American University Washington College of Law Research Paper*, No. 2017-21 (2017), p. 12.

<sup>79</sup> Žr. išnašą 6: „Law and Ethics for Autonomous Weapon Systems: Why a Ban Won't Work and How the Laws of War Can“, p. 7.

<sup>80</sup> Ten pat, p. 15.

<sup>81</sup> Ten pat, p. 16.

<sup>82</sup> Žr. išnašą 5: „Lethal Autonomous Systems and the Plight of the Non-combatant“, p. 4.

<sup>83</sup> Žr. išnašą 18: „The Case for Ethical Autonomy in Unmanned Systems“, p. 3.

<sup>84</sup> Don Troop, *Robots at War: Scholars Debate the Ethical Issues* (2012 09 10); <<https://www.chronicle.com/article/Moral-Robots-the-Future-of/134240>> [aplankyta 2019 02 15].

kokybinės turinio analizės metodas. Taikant minėtą metodą, yra sistemingai nagrinėjami tekstinių dokumentų turiniai.<sup>85</sup>

Trys kariniu atžvilgiu pasaulyje stipriausios valstybės pasirinktos remiantis kariuomenių pajėgumais, kurie buvo nustatyti duomenų šaltiniui (GlobalFirepower) įvertinus 55 skirtingus veiksnius.<sup>86</sup> Į šiuos veiksnius įeina: bendras karinio personalo kiekis, priklausymas NATO aljansui, ginklų įvairovė, šalies finansinis stabilumas, geografiniai faktoriai, gamtos išteklių ir daugelis kitų kriterijų.<sup>87</sup> Taip pat kiekvienai šaliai aukščiau minėtas duomenų šaltinis priskyrė *Galios indeksą* (angl. *PowerIndex* ('PwrIndx')) balą, kuris parodo valstybės kariuomenės pranašumą prieš konkurentus.<sup>88</sup> Kuo šis balas mažesnis, tuo šalies karinė galia yra didesnė.

Atsižvelgiant į minėtus kriterijus bei *Galios indeksą* balą, 2018 m. trys didžiausią karinę galią pasaulyje turėjusios valstybės bei šio tyrimo dalyvės yra: JAV (0.0818), Rusija (0.0841), Kinija (0.0852).<sup>89</sup> Išvardintos valstybės daro stiprią įtaką karinei pramonei bei naujausių karinių technologijų tyrinėjimui, gamybai bei pritaikymui ginkluotų konfliktų metu.

1 lentelė. JAV strategija autonominių ginklų naudojimo mirtinai jėgai atžvilgiu.

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	TYRĖJO REFLEKSIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Teisėtas naudojimas	Nepažeidžia tarptautinės humanitarinės teisės principų	Autonominis ginklas neprivalo priimti teisinių sprendimų.	„Karo teisė nereikalauja, kad ginklas, net pusiau autonominis ginklas, priimtų teisinius sprendimus.“ <sup>90</sup>
		Ginklui nekeliamas reikalavimas taikyti atskiriamumo principo.	„... karo teisė nereikalauja, kad ginklas nustatytų, ar jo taikinytis yra karinis objektas, bet reikalauja, kad ginklas galėtų būti naudojamas tiksliai pagal atskiriamumo principą.“ <sup>91</sup>

<sup>85</sup> Vilma Žydžiūnaitė, Stanislav Sabaliauskas, „Kokybiniai tyrimai principai ir metodai“ (Vilnius: Vaga, 2017), p. 57.

<sup>86</sup> GlobalFirepower, *Overview*; <<https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>> [aplankyta 2019 02 27].

<sup>87</sup> Ten pat, *Notes*.

<sup>88</sup> Ten pat, *Overview*.

<sup>89</sup> Christopher Woody, *These are the 25 most powerful militaries in the world in 2018* (2018 11 22); <<https://www.businessinsider.com/most-powerful-militaries-in-the-world-ranked-2018-11>> [aplankyta 2019 02 27].

<sup>90</sup> United States of America, *Autonomy in Weapon Systems*, CCW/GGE.1/2017/WP.6 (2017 11 10), p. 2;

<[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/99487114803FA99EC12581D40065E90A/\\$file/2017\\_GGEonLAWS\\_WP6\\_USA.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/99487114803FA99EC12581D40065E90A/$file/2017_GGEonLAWS_WP6_USA.pdf)> [aplankyta 2019 03 05].

<sup>91</sup> Ten pat.

		Ginklas neprivalo taikyti proporcingumo principo.	„... karo teisė nereikalauja, kad ginklas priimtų sprendimus dėl proporcingumo, pavyzdžiui, ar yra tikimasi, kad puolimas baigsis atsitiktine žala civiliams ar civiliniams objektams, kuri [žala] yra per didelė lyginant su konkrečiu ir tiesioginiu kariniu pranašumu, kurį tikimasi įgyti.“ <sup>92</sup>
		THT nereikalauja, kad ginklai spręstų dėl teisinių sprendimų priėmimo, net jeigu ginklai turi tokią galimybę.	„Karo teisė nereikalauja, kad ginklai priimtų teisinius sprendimus, net jeigu ginklas (pvz. dėka kompiuterių, programinės įrangos ir jutiklių) gali būti apibūdinamas kaip pajėgus imtis tam tikro veiksmo ar sprendimo, tam tikru momentu, pavyzdžiui, ar iššauti iš ginklo, ar pasirinkti ir pradėti veikti taikinį, nevadovaujant žmogui.“ <sup>93</sup>
		Autonominių savybių turintys ginklai jau buvo ir yra naudojami teisėtai, nekeltant reikalavimo, jog ginklai priimtų teisinius sprendimus.	„Santykinai elementarūs autonominiai ginklai, pavyzdžiui, automatiškai taikančios raketos, buvo naudojamos daugelį metų, ir niekada nebuvo reikalavimo, kad tokie ginklai patys nustatytų ar yra laikomasi teisinių reikalavimų.“ <sup>94</sup>
		Asmenys turi pareigą naudoti ginklus diskriminuojančiai ir proporcingai.	„Greičiau tai yra asmenys, kurie privalo laikytis karo teisės panaudojant ginklus

<sup>92</sup> Ten pat.

<sup>93</sup> Ten pat, 3.

<sup>94</sup> Ten pat.

			diskriminuojančiu ir proporcingu būdu. <sup>95</sup>
	Nesutinka uždrausti	Nesutinka nustatyti naujus tarptautinius teisinius standartus autonominiams ginklams bei nenori stabdyti technologijų plėtros.	„Kadangi autonominių technologijų pažanga gali padėti palaikyti tiek karinius, tiek ir humanitarinius interesus, Jungtinės Valstijos mano, kad turime būti labai atsargūs sprendžiant naujų technologijų problemas. Negalime nei stigmatizuoti naujų technologijų, nei siekti nustatyti naujus tarptautinius standartus.“ <sup>96</sup>
		Nenori stigmatizuoti technologijų bei skatina autonominių ginklų technologijų plėtrą.	„Užuoat bandę stigmatizuoti ar uždrausti tokias naujas technologijas mirtinų autonominių ginklų sistemų srityje, valstybės turėtų skatinti tokias naujoves, kurios skatina Konvencijos siekius ir tikslus.“ <sup>97</sup>
	Reikia žmogaus kontrolės	Žmonės turi turėti galimybę priimti tinkamus sprendimus dėl jėgos panaudojimo.	„Autonominės ir pusiau autonominės ginklų sistemos turi būti suprojektuotos taip, kad vadai ir operatoriai galėtų naudoti tinkamus žmogaus sprendimo dėl jėgos panaudojimo lygius.“ <sup>98</sup>
		Autonominių funkcijų turinčios ginklų sistemos	„Rekomenduojame, kad valstybės mūsų diskusijas sutelktų į užtikrinimą, kad

<sup>95</sup> Ten pat.

<sup>96</sup> *U.S. Delegation Statement on Human-Machine Interaction*, Meeting of the Group of Governmental Experts of the High Contracting Parties to the CCW on Lethal Autonomous Weapons Systems (2018 08 28); <<https://geneva.usmission.gov/2018/08/28/u-s-delegation-statement-on-human-machine-interaction/>> [aplankyta 2019 03 06].

<sup>97</sup> United States of America, *Humanitarian benefits of emerging technologies in the area of lethal autonomous weapon systems*, CCW/GGE.1/2018/WP.4 (2018 03 28), p. 6; <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/7C177AE5BC10B588C125825F004B06BE/\\$file/CCW\\_GGE.1\\_2018\\_WP.4.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/7C177AE5BC10B588C125825F004B06BE/$file/CCW_GGE.1_2018_WP.4.pdf)> [aplankyta 2019 03 07].

<sup>98</sup> Žr. išnašą 12: Directive 3000.09 „Autonomy in Weapon Systems“.

		<p>turėtų veikti taip, kaip žmogus yra numatęs, siekiant mažinti netyčinių kovų ar nelaimingų atsitikimų riziką.</p>	<p>ginklų sistemos, turinčios autonominių funkcijų, veiktų taip, kaip numatyta atitinkamame žmogiškųjų sprendimų lygmenyje, mažinant netyčinių kovų ar nelaimingų atsitikimų riziką.<sup>99</sup></p>
		<p>Žmogaus kontrolės sąvoka gali būti suprantama ir interpretuojama skirtingai.</p>	<p>„... mes nemanome, kad žmogaus ar „rankinis“ valdymas yra ta problema, į kurią reikia sutelkti dėmesį. „Žmogaus kontrolės“ sąvoka yra skirtingų interpretacijų subjektas, kuris gali trukdyti prasmingai diskusijai.“<sup>100</sup></p>

2 lentelė. Rusijos strategija autonominių ginklų naudojimo mirtinai jėgai atžvilgiu.

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	TYRĖJO REFLEKSIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Teisėtas naudojimas	Nepažeidžia tarptautinės humanitarinės teisės principų	<p>Autonominiai ginklai galimai palengvins THT laikymąsi bei sumažins žmonių nesėkmių padarinius.</p>	<p>„Analogiškai, Rusija teigia, kad autonominiai ginklai galėtų palengvinti suderinamumą su tarptautine humanitarine teise ir „sumažintų žmonių nesėkmių padarinius“.“<sup>101</sup></p>
		<p>Žmogus yra atsakingas už LAWS naudojimą ir prieš naudojant šiuos ginklus, asmuo turi apskaičiuoti galimus padarinius</p>	<p>„Atsakomybė už sprendimą naudoti ginklų sistemas, įskaitant LAWS, turėtų būti susijusi su atitinkamu pareigūnu. Pavyzdžiui, nustatant kovos misiją, skirtingų rangų vadai turėtų įvertinti tikėtiną grėsmę civiliams gyventojams ir</p>

<sup>99</sup> Žr. išnašą 96: U.S. Delegation Statement on Human-Machine Interaction.

<sup>100</sup> Ten pat.

<sup>101</sup> Ray Acheson, „It’s Time to Exercise Human Control over the CCW“, CCW report Vol. 7, No. 2 (2019 03 27), p. 2.

		(proporcingumą) bei nustatyti, ar ginklas gali būti teisėtai panaudotas konkrečioje situacijoje.	infrastruktūrai, ir jeigu tokio ginklo naudojimas yra būtinas, jie turi imtis visų įmanomų veiksmų išvengti nuostolių, įskaitant ir tarp civilių. <sup>102</sup>
		Trūksta įrodymų, jog autonominių ginklų sistemų dislokavimas prieštarauja THT, t. y. pažeis proporcingumo, atsargumo ir atskiriamumo principus ginkluoto konflikto metu.	„Rusija teigia, jog trūksta aiškių įrodymų, kad AWS dislokavimas pažeistų proporcingumo, atsargumo ir atskiriamumo principus.“ <sup>103</sup>
	Nesutinka uždrausti	Nors yra žinoma precedentų dėl būsimų ginklų uždraudimo, tačiau LAWS atveju toks draudimas ar ribojančios priemonės nėra tinkamos, kadangi minėti ginklai yra sudėtingesnės, platesnės ir tinkamai	„Žinoma, yra precedentų, kai pasiekti tarptautiniai susitarimai, kuriais nustatomas prevencinis būsimų ginklų rūšių draudimas. Tačiau vargu ar tai galima laikyti argumentu dėl prevencinių draudžiančių ar ribojančių priemonių prieš LAWS, kurie yra daug sudėtingesnės ir platesnės klasės ginklai, apie kuriuos dabartinis žmonijos supratimas yra greičiau apytikslis.“ <sup>104</sup>

<sup>102</sup> Russian Federation, Russia's Approaches to the Elaboration of a Working Definition and Basic Functions of Lethal Autonomous Weapons Systems in the Context of the Purposes and Objectives of the Convention, CCW/GGE.1/2018/WP.6 (2018 04 04), p. 3; <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/FC3CD73A32598111C1258266002F6172/\\$file/CCW\\_GGE.1\\_2018\\_WP.6\\_E.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/FC3CD73A32598111C1258266002F6172/$file/CCW_GGE.1_2018_WP.6_E.pdf)> [aplankyta 2019 04 09].

<sup>103</sup> Žr. išnašą 101: „It's Time to Exercise Human Control over the CCW“, p. 9.

<sup>104</sup> Russian Federation, Examination of various dimensions of emerging technologies in the area of lethal autonomous weapons systems, in the context of the objectives and purposes of the Convention, CCW/GGE.1/2017/WP.8 (2017 11 10), p. 2;



		neištirtos klasės ginklai.	
		THT yra pajėgi spręsti klausimus, kylančius dėl LAWS naudojimo.	„Taigi susirūpinimą dėl LAWS galima spręsti nuosekliai įgyvendinant esamas tarptautines teisės normas.“ <sup>105</sup>
		Nėra būtina priimti naujo teisinio reglamentavimo ir papildomai reguliuoti mirtinų autonominių ginklų sistemas.	„Rusija laikosi savo atitinkamų įsipareigojimų ir mano, kad nebūtina parengti universalus privalomo mechanizmo dėl „teisinės apžvalgos“, ypač tik dėl LAWS.“ <sup>106</sup>
		Nesutinka priimti svarbių dokumentų dėl LAWS, nes jiems trūksta pagrindo.	„Mūsų nuomone, tokiems svarbiems dokumentams, kaip, pavyzdžiui, politinė deklaracija, trūksta pagrindo.“ <sup>107</sup>
	Reikia žmogaus kontrolės	Žmogus privalo turėti galimybę kontroliuoti autonominius ginklus.	„Mes neabejojame būtinybe išlaikyti žmogaus kontrolę mašinos atžvilgiu.“ <sup>108</sup>
		Autonominė sistema be žmogaus negali atlikti savo	„Taigi kad ir kaip galimai pažengusi, autonominė sistema negali atlikti savo funkcijų be žmogaus.

<[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/2C67D752B299E6A7C12581D400661C98/\\$file/2017\\_GGEonLAWS\\_WP8\\_RussianFederation.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/2C67D752B299E6A7C12581D400661C98/$file/2017_GGEonLAWS_WP8_RussianFederation.pdf)> [aplankyta 2019 04 09].

<sup>105</sup> Russian Federation, Potential opportunities and limitations of military uses of lethal autonomous weapons systems, CCW/GGE.1/2019/WP.\_ (2019 03 08), p. 2; <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/489AAB0F44289865C12583BB0063B977/\\$file/GGE+LAWS+2019\\_Working+Paper+Russian+Federation\\_E.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/489AAB0F44289865C12583BB0063B977/$file/GGE+LAWS+2019_Working+Paper+Russian+Federation_E.pdf)> [aplankyta 2019 04 05].

<sup>106</sup> Ten pat.

<sup>107</sup> Russian Delegation, Consideration of the Report of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons Systems (2017 11 22), p. 2; <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/37365361B9432DC2C125823B00418F0C/\\$file/2017\\_GGE+LAWS\\_Statement\\_Russia.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/37365361B9432DC2C125823B00418F0C/$file/2017_GGE+LAWS_Statement_Russia.pdf)> [aplankyta 2019 04 05].

<sup>108</sup> Žr. išnašą 102: Russia's Approaches to the Elaboration of a Working Definition and Basic Functions of Lethal Autonomous Weapons Systems in the Context of the Purposes and Objectives of the Convention, p. 3.

		funkcijų, o žmogus įsakantis naudoti mirtinas autonominių ginklų sistemas yra už jas atsakingas.	Vadinasi atsakomybė už LAWS naudojimą turėtų būti žmogui, kuris valdo ar programuoja roboto sistemą ir įsako naudoti LAWS. <sup>109</sup>
--	--	--	---

3 lentelė. Kinijos strategija autonominių ginklų naudojimo mirtinai jėgai atžvilgiu.

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	TYRĖJO REFLEKSIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Neteisėtas naudojimas	Pažeidžia tarptautinės humanitarinės teisės principus	Mirtinų autonominių ginklų sistemos negali veiksmingai atskirti kareivių ir civilių, todėl galimai žudys nekaltus žmones.	„ ... LAWS negali veiksmingai atskirti kareivių ir civilių, todėl yra labiau linke į nediskriminuojantį žudymą ar nekaltų žmonių žalojimą.“ <sup>110</sup>
		Abejojama dėl LAWS galimybių atskirti taikinius, t. y. taikyti atskiriamumo principą.	„ ... kyla abejonių, ar tokio tipo ginklų sistemos turi galimybę atskirti [taikinius] ... “ <sup>111</sup>
		LAWS negali taikyti tarptautinės humanitarinės teisės principo – proporcingumo.	„ ... tokio tipo ginklų sistemoms trūksta galimybių priimti sprendimus dėl proporcingumo ... “ <sup>112</sup>
		Ragina valstybes imtis atsargumo priemonių ir susilaikyti nuo LAWS naudojimo prieš civilius.	„Todėl, kol bus priimtas tinkamas sprendimas, raginame visas šalis imtis atsargumo priemonių ir ypač susilaikyti nuo bet kokio atsitiktinio (nediskriminuojančio

<sup>109</sup> Ten pat.

<sup>110</sup> China, *Position Paper*, CCW/GGE.1/2018/WP.7 (2018 04 11), p. 2; <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/E42AE83BDB3525D0C125826C0040B262/\\$file/CCW\\_GGE.1\\_2018\\_WP.7.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/E42AE83BDB3525D0C125826C0040B262/$file/CCW_GGE.1_2018_WP.7.pdf)> [aplankyta 2019 03 20].

<sup>111</sup> Ten pat.

<sup>112</sup> Ten pat.

			) panaudojimo prieš civilius. <sup>113</sup>
	Sutinka uždrausti	Remia LAWS draudimą, kuris galėtų būti panašus į <i>Akinančių lazerinių ginklų protokolą</i> .	„Kinija remia teisiškai privalomo protokolo vystymą dėl problemų susijusių su LAWS naudojimu, kuris panašus į <i>Akinančių lazerinių ginklų protokolą</i> , siekiant užpildyti teisinę spragą šiuo atžvilgiu.“ <sup>114</sup>
		Remia visiškai autonominių ginklų naudojimo draudimą, tačiau nesutinka uždrausti šiuos ginklus vystyti ar gaminti.	„Atsakant į kampanijos užklausas, Kinijos delegacija pareiškė, kad remia <i>visiškai</i> autonominių ginklų naudojimo, bet ne vystymo ar gamybos draudimą.“ <sup>115</sup>
		Kinija, nors ir parėmė tarptautinį draudimą dėl mirtinų autonominių ginklų, panaudojo siaurą šių ginklų apibrėžimą, pagal kurį mirtinų autonominių ginklų draudimas būtų bevertis.	„... Kinijos vyriausybė parėmė tarptautinį draudimą dėl mirtinų autonominių ginklų, bet panaudojo keistai siaurą mirtinų autonominių ginklų definiciją, pagal kurią toks draudimas atrodytų

<sup>113</sup> Ten pat.

<sup>114</sup> China, *The position paper submitted by the Chinese delegation to CCW 5th Review Conference* (2016), p. 1; <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/DD1551E60648CEBBC125808A005954FA/\\$file/China%27s+Position+Paper.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/DD1551E60648CEBBC125808A005954FA/$file/China%27s+Position+Paper.pdf)> [aplankyta 2019 03 20].

<sup>115</sup> Campaign to Stop Killer Robots, *Report on Activities, Convention on Conventional Weapons Group of Governmental Experts meeting on lethal autonomous weapons systems*, 2018 m. balandžio 9-13 d., p. 5; <[https://www.stopkillerrobots.org/wp-content/uploads/2018/07/KRC\\_ReportCCWX\\_Apr2018\\_UPLOADED.pdf](https://www.stopkillerrobots.org/wp-content/uploads/2018/07/KRC_ReportCCWX_Apr2018_UPLOADED.pdf)> [aplankyta 2019 03 20].

			nereikalingas ir bevertis. <sup>116</sup>
	Reikia žmogaus kontrolės	Kinijos nuomone, valstybės vienija sutarimas, kad niekas nenori plėtoti autonominių ginklų sistemų be jokios žmogaus kontrolės	„Daugelis pareiškimų, įskaitant iš Afrikos grupės, Brazilijos, Olandijos ir Kinijos, sutarė, kad diskusijų centre yra žmogiškasis veiksnys, o Kinija pažymėjo, kad sutarimo pagrindą sudaro aplinkybė, jog niekas nenori plėtoti AWS be jokios žmogaus kontrolės. <sup>117</sup>

## Tyrimo rezultatai

Pirmoji valstybė, kurios strategija yra analizuojama autonominių ginklų naudojimo mirtinai jėgai atžvilgiu yra JAV (1 lentelė). Minėta šalis nesutinka, jog autonominiai ginklai prieštarauja tarptautinės humanitarinės teisės atskiriamumo bei proporcingumo principams. Valstybės nuomone, THT ginklams nekelti reikalavimų taikyti aukščiau minėtus principus, kadangi atskiriamumo ir proporcingumo principų teisėtas taikymas yra žmogaus pareiga, o ne autonominio ar bet kokio kito ginklo privaloma funkcija. Šalis nurodo, jog ginklai, turintys gana nesudėtingų autonominių funkcijų, buvo ir yra naudojami ginkluotuose konfliktuose, tačiau jiems niekada nebuvo keliami reikalavimai priimti sprendimus dėl teisės.

Jungtinės Valstijos taip pat nesutinka uždrausti autonominius ginklus ar šiems ginklams taikyti naujus tarptautinius standartus. JAV nuomone, šalis neturėtų stigmatizuoti minėtų technologijų ar skubėti imtis draudimų, kadangi mirtinų autonominių ginklų naudojimas gali padėti spręsti karines bei humanitarines problemas.

Galiausiai valstybė nurodo, kad autonominių ginklų naudojimas turėtų būti prižiūrimas vadų ir operatorių, kurie galėtų naudoti tinkamus žmogaus sprendimo dėl jėgos panaudojimo lygius. Taip pat autonominių funkcijų turinčios ginklų sistemos turėtų veikti taip, kaip žmogus yra numatęs, siekiant mažinti netyčinių kovų ar nelaimingų atsitikimų riziką. JAV pabrėžia, kad žmogaus kontrolės sąvoka yra skirtingų interpretacijų subjektas. Valstybės šią sąvoką gali aiškinti labai skirtingai, o tai trukdys prasmingai diskusijai dėl autonominių ginklų naudojimo mirtinai jėgai galimybių bei teisėtumo.

Antroji valstybė, kurios strategija yra analizuojama autonominių ginklų naudojimo mirtinai jėgai atžvilgiu yra Rusija (2 lentelė). Valstybė pažymi, kad autonominiai ginklai galimai palengvins tarptautinės humanitarinės teisės laikymąsi bei sumažins žmonių nesėkmių

116 Gregory C. Allen, „Understanding China’s AI Strategy: Clues to Chinese Strategic Thinking on Artificial Intelligence and National Security“, Center for New American Security (2019 m. vasaris), p. 8.

117 Ray Acheson, „New Law Needed Now“, CCW report Vol. 6, No. 9 (2018 08 30), p. 6.

padarinius. Rusijos Federacija nurodo, kad žmogus turėtų būti atsakingas už mirtinų autonominių ginklų sistemų naudojimą. Prieš naudojant LAWS, skirtingų rangų mūšio vadai turėtų apskaičiuoti galimus ginklo naudojimo padarinius bei įvertinti tikėtiną grėsmę civiliams gyventojams ir infrastruktūrai, t. y. apskaičiuoti proporcingumą. Atlikus šiuos veiksmus, mūšio vadai nustatytų, ar autonominis ginklas gali būti teisėtai panaudotas konkrečioje situacijoje, ir jeigu LAWS naudojimas yra būtinas, minėti asmenys turėtų imtis visų įmanomų priemonių išvengti galimų nuostolių. Galiausiai, Rusija pabrėžia, kad trūksta įrodymų, jog autonominių ginklų sistemų dislokavimas prieštarauja THT, t. y. pažeis atskiriamumo, proporcingumo ir atsargumo principus ginkluoto konflikto metu.

Rusijos Federacija nepritaria teisiniam LAWS reguliavimui arba šių ginklų uždraudimui. Šalis atkreipia dėmesį, kad nors ir yra žinoma precedentų dėl būsimų ginklų uždraudimo, tačiau LAWS atveju toks draudimas ar ribojančios priemonės nėra tinkamos, kadangi mirtini autonominiai ginklai yra sudėtingesnės, platesnės ir tinkamai neištirtos klasės ginklai. Valstybės atstovų teigimu, susirūpinimą dėl LAWS galima spręsti įgyvendinant esamas tarptautines teisės normas, t. y. remiantis tarptautine humanitarine teise.

Rusija sutinka, jog mirtinų autonominių ginklų sistemoms reikia žmogaus kontrolės. Kitaip tariant, asmuo privalo turėti galimybę kontroliuoti autonominius ginklus, kadangi autonominė sistema, nors ir labai technologiškai pažengusi, be žmogaus kontrolės negali tinkamai funkcionuoti. Be to, Rusijos manymu, žmogus, įsakantis naudoti mirtinų autonominių ginklų sistemas, yra atsakingas už šių sistemų veiksmus ginkluoto konflikto metu.

Trečioji valstybė, kurios strategija yra analizuojama autonominių ginklų naudojimo mirtinai jėgai atžvilgiu yra Kinija (3 lentelė). Valstybės atstovai nurodo, jog LAWS nesugebės taikyti tarptautinės humanitarinės teisės atskiriamumo principo. Kinijos nuomone, šie ginklai yra linę į nediskriminuojantį žudymą bei negali veiksmingai atskirti kareivių ir civilių. Tai reiškia, jog LAWS nesirinks taikinių bei žudys ne tik karius, bet ir civilius. Negana to, Kinija pažymi, jog mirtinų autonominių ginklų sistemos nesugebės taikyti proporcingumo principo. Galiausiai šalis atkreipia dėmesį, jog LAWS nesilaikys THT pagrindinių principų bei paragino pasaulio valstybes imtis atsargumo priemonių ir susilaikyti nuo šių ginklų naudojimo prieš civilius.

Kinija pažymi, kad remia LAWS naudojimo draudimą, tačiau prieštarauja minėtų ginklų vystymo ar gamybos draudimui. Kita vertus, ekspertai pastebėjo, jog Kinijos panaudotas mirtinų autonominių ginklų apibrėžimas yra siauras. Remiantis šalies pateiktu apibrėžimu, mirtinų autonominių ginklų naudojimo uždraudimas atrodytų nereikalingas ir bevertis. Galiausiai Kinija nurodo, jog teisiškai privalomas protokolais dėl LAWS uždraudimo galėtų būti panašus į jau priimtą Akinančių lazerinių ginklų protokolą.

Kinijos atstovų nuomone, valstybes vienija sutarimas dėl nenoro plėtoti autonomines ginklų sistemas be jokios žmogaus kontrolės. Kitaip tariant, Kinija mano, jog žmogus turi išlaikyti LAWS kontrolę ginkluoto konflikto metu.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, jog autonominių ginklų naudojimas mirtinai jėgai yra teisėtas. JAV ir Rusija nurodė, kad autonominių ginklų nereikia uždrausti, o jų naudojimas mirtinai jėgai nepažeis THT principų, kadangi užtikrinti šių principų laikymąsi yra žmogaus pareiga. Priešingą nuomonę pateikė Kinija. Šalies teigimu, autonominiai ginklai nesugebės laikytis atskiriamumo ir proporcingumo principų bei pažeis THT. Kinija remia autonominių ginklų naudojimą, bet ne vystymą ar gamybos draudimą. Tyrimas atskleidė, kad valstybes vienija sutarimas išlaikyti tam tikrą žmogaus kontrolę mirtinų autonominių ginklų sistemų atžvilgiu.

Atsižvelgdamas į atliktą tyrimą, autorius mano, jog autonominiai ginklai ateityje bus sukurti ir teisėtai naudojami ginkluotų konfliktų metu. Stebint nuolatinę technologijų raidą ir vykstančią ketvirtąją pramonės revoliuciją, būtų sunku tikėtis, jog kariuomenės atsiribos nuo autonominių ginklų plėtros ir naudojimo mirtinai jėgai. Minėtą prielaidą pagrindžia faktas, kad dvi kariniu atžvilgiu pasaulyje pirmaujančios valstybės (JAV ir Rusija), aktyviai pasisako už autonominius ginklus ir jų naudojimą mirtinai jėgai. Tikėtina, kad kitos valstybės (tarp jų ir Kinija) nenorės atsisukti karinės galios lenktynėse plėtojant ir naudojant šią revoliucinę technologiją.

Autoriaus nuomone, autonominių ginklų naudojimas mirtinai jėgai ginkluoto konflikto metu nepažeis tarptautinės humanitarinės teisės, kadangi yra tokių aplinkų bei situacijų, kuriose THT principų nereikia laikytis (pavyzdžiui oro ar vandens mūšiai). Kita vertus, technologijoms tobulėjant, autonominiai ginklai galimai bus naudojami mirtinai jėgai ginkluoto konflikto metu net ir sudėtingose situacijose bei aplinkose (pavyzdžiui miestuose). Remiantis atliktu tyrimu, valstybės, kaip autonominių ginklų naudojimo teisėtumo garantą, išlaikys tam tikrą žmogaus kontrolę šių ginklų atžvilgiu. Žmogaus kontrolė užtikrins, jog autonominis ginklas laikysis THT principų, o ginklui pažeidus teisę, ši kontrolė garantuos žmogaus atsakomybę už pažeidimą.

Apibendrinęs tyrimo rezultatus, darbo autorius pastebi, kad autonominių ginklų teisėtumo diskusijai didelę naudą suteiktų atlikti tolesni tyrimai tokiais klausimais kaip reikšminga žmogaus kontrolės samprata bei atsakomybė už autonominių ginklų padarytus tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimus. Išlaikant tam tikrą žmogaus kontrolę autonominio ginklo atžvilgiu (pavyzdžiui, nustatant kokius taikinius, kiek taikinių ir per kokį laikotarpį ginklas gali pasirinkti ir atakuoti), išsprendžia minėto ginklo atsakomybės problematika. Kita vertus, per didelė žmogaus kontrolė galimai panaikintų mirtino autonominio ginklo autonomiją pasirenkant ir atakuojant taikinius. Siekiant išvengti šios priešpriešos, tolesni tyrimai padėtų išsiaiškinti, koks žmogaus kontrolės lygis nepanaikina mirtino autonominio ginklo autonomijos bei atitinkamai, koks kontrolės lygis užtikrina žmogaus atsakomybę už minėto ginklo padarytus THT pažeidimus.

## IŠVADOS

1. Autonominiai ginklai kariuomenėms gali suteikti greičio, jėgos bei taktinį pranašumą. Kita vertus, šie ginklai gali sukelti nestabilumą bei ginklų lenktynes; nėra aiškus minėtų ginklų atsakomybės klausimas; pasaulio lyderiai, naudodami autonominius ginklus, gali lengviau priimti sprendimus pradėti karą; šie ginklai kelia etikos problemas; nėra žinoma ar autonominiai ginklai sugebės laikytis THT principų.
2. Autonominių ginklų priešininkų nuomone, šie ginklai negali būti teisėtai naudojami mirtinai jėgai ginkluoto konflikto metu, kadangi jie nesilaikytų THT atskiriamumo bei proporcingumo principų. Pozicija grindžiama teiginiais, jog robotai nesugeba jausti žmonių emocijų bei tinkamai interpretuoti situacijų, kurios ginkluoto konflikto metu vyksta esamuoju momentu, kintančiose aplinkybėse bei yra nenuspėjamos. Autonominių ginklų šalininkai teigia, kad yra tokių aplinkų bei situacijų, kuriose autonominiams ginklams nebūtina laikytis atskiriamumo ir proporcingumo principų. Taip pat šalininkai pastebi, kad autonominių ginklų technologijos dar tik pradeda vystytis ir negalima daryti prielaidos, kad šie ginklai

nesugebės laikytis THT principų, kurių, dažnu atveju, sunkiai pavyksta laikytis ir žmonėms.

3. Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, jog autonominių ginklų naudojimas mirtinai jėgai yra teisėtas. JAV ir Rusija nurodė, kad autonominių ginklų nereikia uždrausti, o jų naudojimas mirtinai jėgai nepažeis THT principų, kadangi užtikrinti šių principų laikymąsi yra žmogaus pareiga. Priešingą nuomonę pateikė Kinija. Šalies teigimu, autonominiai ginklai nesugebės laikytis atskiriamumo ir proporcingumo principų bei pažeis THT. Kinija remia autonominių ginklų naudojimo, bet ne vystymo ar gamybos draudimą. Tyrimas atskleidė, kad valstybes vienija sutarimas išlaikyti tam tikrą žmogaus kontrolę mirtinų autonominių ginklų sistemų atžvilgiu.
4. Autonominių ginklų teisėtumo diskusijai didelę naudą suteiktų atlikti tolesni tyrimai tokiais klausimais, kaip reikšminga žmogaus kontrolės samprata bei atsakomybė už autonominių ginklų padarytus teisės pažeidimus. Šie tyrimai padėtų išsiaiškinti, koks žmogaus kontrolės lygis nepanaikina mirtino autonominio ginklo autonomijos bei atitinkamai, koks kontrolės lygis užtikrina žmogaus atsakomybę už minėto ginklo padarytus THT pažeidimus.

## ŠALTINIŲ SARAŠAS

### Teisės aktai

1. „Dėl Kovinių ginklų ir specialiųjų priemonių naudojimo krašto apsaugos sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“, LR krašto apsaugos ministro įsakymas, Žin. (2009, Nr. 7-249; negalioja nuo 2016-01-20).
2. 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų Papildomas protokolai dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (I protokolai).
3. U.S. Department of Defence (DoD), Directive 5210.56 „Arming and the Use of Force“ (2016 11 18).
4. U.S. Department of Defense (DoD), Directive 3000.09 „Autonomy in Weapon Systems“ (2012 11 21).

### Kiti šaltiniai

5. Commonwealth Secretariat, *International Humanitarian Law and International Criminal Justice: An Introductory Handbook*, (United Kingdom, 2014).
6. Inter-Parliamentary Union (IPU) and International Committee of the Red Cross (ICRC), „International Humanitarian Law Handbook for Parliamentarians N° 25“ (2016).
7. Justinas Žilinskas, Tomas Marozas, „Tarptautinė humanitarinė (ginkluotojo konflikto) teisė“, (Vilnius: Registrų centras, 2016).
8. Ronald C. Arkin, *Governing Lethal Behavior in Autonomous Robots*, (Boca Raton, FL: CRC Press, 2009).

9. Vilma Žydžiūnaitė, Stanislav Sabaliauskas, „Kokybiniai tyrimai principai ir metodai“ (Vilnius: Vaga, 2017).
10. Advisory Council on International Affairs (AIV), Advisory Committee on Issues of Public International Law (CAVV), „Autonomous Weapon Systems the Need for Meaningful Human Control“, No. 97 AIV / No. 26 CAVV (2015 m. lapkritis).
11. Emily Crawford, „The Principle of Distinction and Remote Warfare“, *Sydney Law School Research Paper*, No. 16/43 (2016 m. gegužė).
12. Filippo Santoni de Sio, Jeroen van den Hoven, „Meaningful Human Control over Autonomous Systems: a Philosophical Account“, *Frontiers in Robotics and AI*, Vol. 5, Art. 15 (2018 02 28).
13. Gary E. Marchant et al., „International Governance of Autonomous Military Robots“, *Columbia Science and Technology Law Review*, 272 (2011 06 02).
14. Gregory C. Allen, „Understanding China’s AI Strategy: Clues to Chinese Strategic Thinking on Artificial Intelligence and National Security“, *Center for New American Security* (2019 m. vasaris).
15. Kenneth Anderson, Matthew C. Waxman, „Law and Ethics for Autonomous Weapon Systems: Why a Ban Won't Work and How the Laws of War Can“, *American University Washington College of Law Research Paper*, No. 2013-11 (2013).
16. Kenneth Anderson, Matthew C. Waxman, „Debating Autonomous Weapon Systems, Their Ethics, and Their Regulation Under International Law“, *American University Washington College of Law Research Paper*, No. 2017-21 (2017).
17. Merel A. C. Ekelhof, „Lifting the Fog of Targeting “Autonomous Weapons” and Human Control through the Lens of Military Targeting“, *Naval War College Review*, Vol. 71, No. 3, Art. 1 (2018).
18. Michael C. Horowitz, Paul Scharre, „Meaningful Human Control in Weapon Systems: A Primer“, *Center for a New American Security* (2015 m. kovas).
19. Michael N. Schmitt, „Autonomous Weapon Systems and International Humanitarian Law: A Reply to the Critics“, *Harvard National Security Journal Feature* (2013).
20. Neil Davison, „A legal perspective: Autonomous weapon systems under international humanitarian law“, *UNODA Occasional Papers*, No. 30 (2017 m. lapkritis).
21. Noel E. Sharkey, „The inevitability of autonomous robot warfare“, *International Review of the Red Cross*, Volume 94, Number 886 (2012 vasara).
22. Paul Scharre, Michael C. Horowitz, „An Introduction to Autonomy in Weapon Systems“, *Center for a New American Security* (2015 02 01).
23. Peter Asaro, „On banning autonomous weapon systems: human rights, automation, and the dehumanization of lethal decision-making“, *International Review of the Red Cross*, Volume 94, Number 886 (2012 vasara).
24. Ray Acheson, „It’s Time to Exercise Human Control over the CCW“, *CCW report* Vol. 7, No. 2 (2019 03 27).
25. Ray Acheson, „New Law Needed Now“, *CCW report* Vol. 6, No. 9 (2018 08 30).
26. Rebecca Crootof, „The Killer Robots Are Here: Legal and Policy Implications“, *Cardozo Law Review*, Vol. 36:1837 (2015).



27. Ronald C. Arkin, „Lethal Autonomous Systems and the Plight of the Non-combatant“, *AISB Quarterly*, No. 137 (2013 m. liepa).
28. Ronald C. Arkin, „The Case for Ethical Autonomy in Unmanned Systems“, *Journal of Military Ethics*, Vol. 9, No. 4 (2010).
29. Campaign to Stop Killer Robots, *Report on Activities*, Convention on Conventional Weapons Group of Governmental Experts meeting on lethal autonomous weapons systems, 2018 m. balandžio 9-13 d.; <[https://www.stopkillerrobots.org/wp-content/uploads/2018/07/KRC\\_ReportCCWX\\_Apr2018\\_UPLOADED.pdf](https://www.stopkillerrobots.org/wp-content/uploads/2018/07/KRC_ReportCCWX_Apr2018_UPLOADED.pdf)> [aplankyta 2019 03 20].
30. Campaign to Stop Killer Robots, *About us*; <<https://www.stopkillerrobots.org/about/>> [aplankyta 2019 02 05].
31. China, Position Paper, CCW/GGE.1/2018/WP.7 (2018 04 11); <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/E42AE83BDB3525D0C125826C0040B262/\\$file/CCW\\_GGE.1\\_2018\\_WP.7.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/E42AE83BDB3525D0C125826C0040B262/$file/CCW_GGE.1_2018_WP.7.pdf)> [aplankyta 2019 03 20].
32. China, The position paper submitted by the Chinese delegation to CCW 5th Review Conference (2016); <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/DD1551E60648CEBBC125808A005954FA/\\$file/China%27s+Position+Paper.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/DD1551E60648CEBBC125808A005954FA/$file/China%27s+Position+Paper.pdf)> [aplankyta 2019 03 20].
33. Christopher Woody, *These are the 25 most powerful militaries in the world in 2018* (2018 11 22); <<https://www.businessinsider.com/most-powerful-militaries-in-the-world-ranked-2018-11>> [aplankyta 2019 02 27].
34. Don Troop, *Robots at War: Scholars Debate the Ethical Issues* (2012 09 10); <<https://www.chronicle.com/article/Moral-Robots-the-Future-of/134240>> [aplankyta 2019 02 15].
35. GlobalFirepower; <<https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>> [aplankyta 2019 02 27].
36. Human Rights Watch, International Human Rights Clinic (IHRC), „Advancing the Debate on Killer Robots: 12 Key Arguments for a Preemptive Ban on Fully Autonomous Weapons“ (2014); <[https://www.hrw.org/sites/default/files/related\\_material/Advancing%20the%20Debate\\_8May2014\\_Final.pdf](https://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/Advancing%20the%20Debate_8May2014_Final.pdf)> [aplankyta 2019 02 18].
37. Human Rights Watch, International Human Rights Clinic (IHRC), „Losing Humanity The Case Against Killer Robots“ (2012); <[https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/arms1112ForUpload\\_0\\_0.pdf](https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/arms1112ForUpload_0_0.pdf)> [aplankyta 2019 02 15].
38. Human Rights Watch, International Human Rights Clinic (IHRC), „Making the Case The Dangers of Killer Robots and the Need for a Preemptive Ban“ (2016); <[https://www.hrw.org/sites/default/files/report\\_pdf/arms1216\\_web.pdf](https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/arms1216_web.pdf)> [aplankyta 2019 02 12].
39. Human Rights Watch, International Human Rights Clinic (IHRC), *Killer Robots and the Concept of Meaningful Human Control Memorandum to Convention on Conventional Weapons (CCW) Delegates* (2016 04 11);

- <<https://www.hrw.org/news/2016/04/11/killer-robots-and-concept-meaningful-human-control>> [aplankyta 2019 04 24].
40. International Committee of the Red Cross (ICRC), „Report of the ICRC Expert Meeting on ‘Autonomous weapon systems: technical, military, legal and humanitarian aspects’“, 2014 m. kovo 26-28 d. (2014 05 09); <<https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/2014/expert-meeting-autonomous-weapons-icrc-report-2014-05-09.pdf>> [aplankyta 2019 04 08].
41. Jarna Petman, „Autonomous Weapons Systems and International Humanitarian Law: ‘Out of the Loop?’“ (2017); <[https://um.fi/documents/35732/48132/autonomous\\_weapon\\_systems\\_an\\_international\\_humanitarian\\_law\\_out\\_of\\_the/c0fca818-3141-b690-0337-7cfccbed3013?t=1525645981157](https://um.fi/documents/35732/48132/autonomous_weapon_systems_an_international_humanitarian_law_out_of_the/c0fca818-3141-b690-0337-7cfccbed3013?t=1525645981157)> [aplankyta 2019 02 09].
42. Russian Delegation, Consideration of the Report of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons Systems (2017 11 22); <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/37365361B9432DC2C125823B00418FOC/\\$file/2017\\_GGE+LAWS\\_Statement\\_Russia.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/37365361B9432DC2C125823B00418FOC/$file/2017_GGE+LAWS_Statement_Russia.pdf)> [aplankyta 2019 04 05].
43. Russian Federation, Examination of various dimensions of emerging technologies in the area of lethal autonomous weapons systems, in the context of the objectives and purposes of the Convention, CCW/GGE.1/2017/WP.8 (2017 11 10); <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/2C67D752B299E6A7C12581D400661C98/\\$file/2017\\_GGEonLAWS\\_WP8\\_RussianFederation.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/2C67D752B299E6A7C12581D400661C98/$file/2017_GGEonLAWS_WP8_RussianFederation.pdf)> [aplankyta 2019 04 09].
44. Russian Federation, *Potential opportunities and limitations of military uses of lethal autonomous weapons systems*, CCW/GGE.1/2019/WP.\_ (2019 03 08); <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/489AAB0F44289865C12583BB0063B977/\\$file/GGE+LAWS+2019\\_Working+Paper+Russian+Federation\\_E.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/489AAB0F44289865C12583BB0063B977/$file/GGE+LAWS+2019_Working+Paper+Russian+Federation_E.pdf)> [aplankyta 2019 04 05].
45. Russian Federation, Russia's Approaches to the Elaboration of a Working Definition and Basic Functions of Lethal Autonomous Weapons Systems in the Context of the Purposes and Objectives of the Convention, CCW/GGE.1/2018/WP.6 (2018 04 04); <[https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/FC3CD73A32598111C1258266002F6172/\\$file/CCW\\_GGE.1\\_2018\\_WP.6\\_E.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/FC3CD73A32598111C1258266002F6172/$file/CCW_GGE.1_2018_WP.6_E.pdf)> [aplankyta 2019 04 09].
46. Swiss Federal Department of Foreign Affairs (FDFA), „The ABC of International Humanitarian Law“ (2018); <[https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/publications/GlossarezurAussenpolitik/ABC-Humanitaeren-Voelkerrechts\\_en.pdf](https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/publications/GlossarezurAussenpolitik/ABC-Humanitaeren-Voelkerrechts_en.pdf)> [aplankyta 2019 03 09].
47. U.S. Delegation Statement on Human-Machine Interaction, Meeting of the Group of Governmental Experts of the High Contracting Parties to the CCW on Lethal Autonomous Weapons Systems (2018 08 28); <<https://geneva.usmission.gov/2018/08/28/u-s-delegation-statement-on-human-machine-interaction/>> [aplankyta 2019 03 06].

48. United States of America, *Autonomy in Weapon Systems*, CCW/GGE.1/2017/WP.6 (2017 11 10); [https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/99487114803FA99EC12581D40065E90A/\\$file/2017\\_GGEonLAWS\\_WP6\\_USA.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/99487114803FA99EC12581D40065E90A/$file/2017_GGEonLAWS_WP6_USA.pdf) [aplankyta 2019 03 05].
49. United States of America, *Humanitarian benefits of emerging technologies in the area of lethal autonomous weapon systems*, CCW/GGE.1/2018/WP.4 (2018 03 28); [https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/7C177AE5BC10B588C125825F004B06BE/\\$file/CCW\\_GGE.1\\_2018\\_WP.4.pdf](https://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/7C177AE5BC10B588C125825F004B06BE/$file/CCW_GGE.1_2018_WP.4.pdf) [aplankyta 2019 03 07].
50. PAX, „Crunch Time European positions on lethal autonomous weapon systems Update 2018“, report (2018 m. lapkritis).

## SUMMARY

### WHETHER THE USE OF AUTONOMOUS WEAPONS FOR DEADLY FORCE IS LAWFUL?

*In order to gain military advantage, the armed forces of states are exploring autonomous weapons that, by their technical capabilities (response speed, accuracy and military power), exceed the physical capabilities of the people. The lawful use of these weapons in armed conflicts must comply with the principles of international humanitarian law. Against this background, the article seeks to answer the question of whether the use of autonomous weapons for deadly force is lawful.*

*First of all, article defines the concept of autonomous weapons. Identifying the problems faced by scientists in defining autonomous weapons for which there is still no internationally recognized definition. The following is the advantages of autonomous weapons in comparison with people in armed conflicts are summarized and the problems of these weapons are mentioned.*

*Secondly, article explains the concept of deadly force and discusses the concept of meaningful human control over autonomous weapons. The aspects of the application of international humanitarian law and the basic principles governing the lawful use of deadly force during an armed conflict are discussed below. Finally, the problematic aspects of the use of autonomous weapons for deadly force are identified.*

*Thereafter a research methodology is developed and the legitimacy study on the use of autonomous weapons for armed conflict is conducted. The method of qualitative content analysis was chosen for the study. This approach analyzes the strategies of three states with the highest military power in the world the United States, Russia, China), in terms of the use of autonomous weapons for deadly force, in order to clarify their views on the legitimacy of the use of these weapons. These strategies were evaluated against three criteria: 1) whether the use of autonomous weapons for deadly force in armed conflict violates international humanitarian law principles; 2) states positions on the ban on lethal autonomous weapons; 3) whether human control is required using autonomous weapons for deadly force.*

*Based on the research, the United States and Russia have indicated that the use of autonomous weapons for deadly force will not violate the principles of international humanitarian law, as it is a human duty to ensure that these principles are respected before using the weapon. Meanwhile, China noted that autonomous weapons will not be able to comply with distinction and proportionality principles and the use of these weapons for deadly force will violate international humanitarian law.*

*The United States and Russia did not agree to ban lethal autonomous weapons systems. Whereas China supports a ban on the use of autonomous weapons but not on development or production. The study revealed that states are united in agreeing to maintain a particular human control over lethal autonomous weapon systems. Performed qualitative content analysis showed that the use of autonomous weapons for deadly force is lawful.*

## **KEY WORDS**

*Autonomous weapons, international humanitarian law, deadly force, meaningful human control.*